

همه حرف‌ها درباره ۲۴ سال عقب ماندن

رسول وطن‌دوست در نشست ثبت جهانی کاروانسراهای ایرانی و دستاوردهای آن گفته شد: ایران ۲۴ سال از ثبت‌های جهانی است. ثبت‌های زنجیره‌ای مثل «کاروانسرای ایرانی» این عقب‌ماندگی را جبران می‌کند. در الواح باروی تخت جمشید که بخشی از آن‌ها به تازگی به ایران بازگشته، از ایستگاه‌های بین‌راهی، هزینه سفر و موانع و جیره چهارپایان نوشته شده که نشان می‌دهد موضوع مسافرت و کاروانسرا در ایران بیش از ۲۵۰۰ سال سابقه دارد.

رسول وطن‌دوست، رئیس گروه حفاظت و مرمت ایکوم، پیشکسوت و چهره ماندگار میراث فرهنگی، بنیان‌گذار پژوهشکده حفاظت و مرمت آثار تاریخی و نماینده ایران در چهل‌وپنجمین کمیته میراث جهانی یونسکو که از دو پرونده کاروانسراها و ماسوله دفاع کرد، در نشست ثبت جهانی کاروانسراهای ایرانی و دستاوردهای آن که سه‌شنبه چهارم مهرماه در پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری برگزار شد، درباره وضعیت ایران در ثبت جهانی گفت: از سال ۱۹۷۲ میلادی که کنوانسیون میراث جهانی تصویب شد تا امروز، کشور ایران بالا و پایین زیادی در حوزه ثبت جهانی آثار داشت. در سال ۱۳۵۱ خورشیدی مرحوم دکتر فیروز باقرزاده یکی از بنیان این کنوانسیون بود. افراد دیگری هم نقش داشتند از جمله فریدون اردلان، محسن فروغی و چنگیز پهلوان که در شروع کار کنوانسیون زحمت زیادی کشیدند. ایران در ابتدای کار به این کنوانسیون پیوست، اما چند سال بعد، یعنی در سال ۱۹۷۴ میلادی کمیته میراث جهانی تشکیل شد.

۲۴ سال غفلت از ثبت‌های جهانی

او ادامه داد: در سال ۱۳۵۷ و در بحبوحه انقلاب، سه اثر ایران در فهرست میراث جهانی ثبت شد، از جمله چغازنبیل، تخت‌جمشید و میدان نقش جهان اصفهان که دکتر شهریار عدل و فیروز باقرزاده برای ثبت این آثار در قاهره مصر تلاش زیادی کردند. از آن زمان تا

سال ۱۳۸۲ در ثبت غفلت کردیم. در آن ۲۴ سال همه کشورها به دلیل نبود محدودیت در تعداد ثبت، ده‌ها و صدها اثر خود را ثبت جهانی کردند، ازجمله ایتالیا که مثلا شهر ونیز را ثبت کرد که ده‌ها اثر در داخل خود دارد. وطن‌دوست گفت: البته آن غفلت ۲۴ ساله دلایل متعددی داشت، از جمله جنگ، ولی غافل هم بودیم. در سال ۱۳۸۲ با آمدن آقای بهشتی روح تازه‌ای در ثبت دمیده شد و تخت سلیمان اثری بود که در آن سال اجلاس پاریس ثبت شد و از آن سال به بعد در این حوزه فعال بودیم.

این پژوهشگر میراث فرهنگی افزود: در سال ۱۹۷۹ میلادی یونسکو و کمیته میراث جهانی محدودیتی برای ثبت آثار ایجاد کردند و کشورها را از معرفی تعداد بیشتری آثار منع کردند و قرار شد هر کشور دو اثر ثبت کند تا اکنون که سهمیه هر کشور به یک اثر در سال رسیده است. او در ادامه اظهاراتش به برخی شبهه‌ها و ابهام‌های مطرح شده درباره ثبت آثار پرداخت و اظهار کرد: گاهی این شبهه پیش می‌آید که با آمدن ارزیاب یونسکو بخش عمده مشکل پرونده حل می‌شود، درحالی‌که این طور نیست و فرایند ثبت بسیار طولانی است و در نهایت کمیته میراث جهانی باید درباره آن تصمیم بگیرد. یک عبارتی را در کمیته میراث جهانی به کار می‌برند که به آن C5 گفته می‌شود که مقصود ثبت را تا حدود زیادی در دنیا مشخص می‌کند که حفظ اعتبار و مورد قبول بودن کنوانسیون از جمله آن است؛ چرا که اعتبار کنوانسیون در برخی موارد زیر سوال رفته است. برخی از آثاری که ثبت شده‌اند و تعدادشان به بیش از یک‌هزار اثر می‌رسد، دارای ارزش برجسته جهانی نبوده‌اند، اما ثبت شده‌اند و برخی دیگر دارای ارزش برجسته جهانی بوده‌اند، ولی به دلایلی ثبت نشده‌اند، از همین رو اعتبار کنوانسیون زیر سؤال رفته که در تلاش برای بازگردان و محافظت از آن است. رئیس گروه حفاظت و مرمت ایکوم یادآور شد: اطمینان، ظرفیت‌سازی و افزایش آگاهی و

ایجاد ارتباط بین جامعه جهانی از طریق ثبت و کمک به اعتلای جوامع محلی از دیگر اهداف اصلی کمیته میراث جهانی در ثبت آثار است.

سهم ایران از ثبت‌های جهانی چقدر است؟

او سپس درباره وضعیت جهانی ایران در ثبت آثار اظهار کرد: تا امروز نزدیک به ۱۱۹۹ اثر ثبت جهانی شده‌اند که سهم قاره آفریقا درحالی‌که ۳۶ کشور به ثبت آثارشان اقدام کرده‌اند ۸.۹ درصد بوده است. کشورهای عرب نیز با ثبت ۸۴ اثر سهمشان ۷.۷۶ درصد بوده، سهم آسیا و پاسیفیک، که ایران هم جزء این منطقه است، با ثبت ۲۰۵ اثر فرهنگی، ۷۲ طبیعی و ۱۲ اثر مختلط، ۲۴ درصد بوده و اروپا و آمریکای شمالی نیز با ثبت ۴۶۵ اثر ۴۷ درصد سهم داشته و آمریکای لاتین نیز ۱۴۹ اثر را ثبت کرده است که بیشترین سهم آثار ثبت جهانی‌شده به اروپا و آمریکا تعلق دارد. کشورهای این دو منطقه در سال‌هایی که یونسکو محدودیتی نداشت تا جایی که توانستند آثارشان را ثبت کردند و ما جا ماندیم، درحالی‌که ایران جزء کشورهای اصلی حوزه میراث فرهنگی در دنیا است و از جهت کمی شاید نخستین باشد، اما سهم ما در میراث جهانی بسیار بسیار اندک است، درحالی‌که باید در خط اول می‌بودیم. وطن‌دوست گفت: ما اگر در آن ۲۴ سال بافت تاریخی شهرهای کاشان، اصفهان و بسیاری از آثار را ثبت می‌کردیم

بسیاری از مشکلات امروز را نداشتیم. اکنون باید تلاش‌مان را بیشتر کنیم و به سمت ثبت آثار زنجیره‌ای برویم، با این رویه تعداد آثار بیشتری را می‌توانیم ثبت کنیم و تحت حفاظت قانونی قرار نداشتیم، اطلاعات کاروانسراها و گردشگری جهان قرار دهیم. آن‌ها به اندازه آن کتاب، اطلاعات کاروانسراها را جمع‌آوری کرده بودیم؟ آیا نباید روابط‌مان را با مراکز آموزشی و دانشی جهان حفظ کنیم؟ و در ادامه تاکید کرد: ما حتما باید با مؤسسه‌های تحقیقاتی دنیا ارتباط برقرار کنیم. آن‌ها سنگرهای ما هستند. آن‌ها را از دست ندهیم.

سابقه سفر و ایستگاه‌های بین‌راهی در ایران به ۲۵۰۰ سال می‌رسد

جبرئیل نوکنده - باستان‌شناس و مدیر موزه ملی ایران - نیز در این نشست با قدرانی از تمام کسانی که در تدوین و ثبت پرونده کاروانسراهای ایرانی نقش داشتند، گفت: تقارن ثبت کاروانسراهای ایرانی با ورود الواح باروی تخت جمشید مناسب بود؛ چراکه در اسناد و الواح باروی تخت جمشید متن‌هایی را می‌بینید که درباره ایستگاه‌های بین‌راهی، هزینه سفر و موانع چهارپایان است. این اطلاعات نشان می‌دهد موضوع مسافرت و کاروانسرا در ایران بیش از ۲۵۰۰ سال سابقه دارد؛ اینکه چرا با این سابقه در گردشگری فعال نیستیم محل پرسش است. این باستان‌شناس همچنین متذکر شد با ثبت کاروانسراهای ایرانی فقط به مرمت کالبد آن‌ها بسنده نشود و برای هر یک از آن‌ها به عنوان یک سایت موزه برنامه داشته باشیم. نوکنده افزود: ما یک‌بیستم کاروانسراها را در فهرست میراث جهانی ثبت کرده‌ایم که مشتی از خروار است، باید برای بقیه هم برنامه داشته باشیم. او این

پرسش‌ها را مطرح کرد که اگر آقای «ولفرام کلایس» از موسسه باستان‌شناسی آلمان در تهران و مرحوم «محمدیوسف کیانی» کتاب کاروانسراهای ایران را چاپ نمی‌کردند و ارتباطی با این مؤسسه نداشتیم، اطلاعات کاروانسراها چگونه به دست می‌آمد؟ آیا بعد از آن‌ها به اندازه آن کتاب، اطلاعات کاروانسراها را جمع‌آوری کرده بودیم؟ آیا نباید روابط‌مان را با مراکز آموزشی و دانشی جهان حفظ کنیم؟ و در ادامه تاکید کرد: ما حتما باید با مؤسسه‌های تحقیقاتی دنیا ارتباط برقرار کنیم. آن‌ها سنگرهای ما هستند. آن‌ها را از دست ندهیم.

در اجلاس یونسکو با نام «ایرانی» در کنار کاروانسرا مشکل داشتند

مصطفی پورعلی، مدیرکل پیشین دفتر ثبت آثار در وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - که به همراه هیأت ایران در اجلاس یونسکو در ریاض حضور داشت، در این نشست گفت: موضوع ثبت‌های جهانی خوب یا بد، عرصه رقابت بین‌المللی است و موضوعیت کشورها صرفا فنی و فرهنگی نیست، در همین اجلاس دعوی روسیه و اوکراین بر سر ثبت شهر «لودسا» از همین دست بود. از این بابت هم ثبت جهانی پرونده کاروانسراهای ایرانی حائز اهمیت است؛ چرا که نام ایرانی در کنار کاروانسراها برای بسیاری از اعضای کمیته میراث جهانی و حتی ایکوموس محل سوال بود، با این‌که ما پاسخ‌های مکتوب داده بودیم

حضور «شاماران» از خوزستان در سه بخش جشنواره‌نمایش‌های آیینی و سنتی

با اعلام آثار راه‌یافته به بیست‌ویکمین جشنواره نمایش‌های آیینی و سنتی از سوی دبیرخانه جشنواره، نمایش «شاماران» در سه بخش این دوره از جشنواره حضور دارد. با اعلام دبیرخانه بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی و معرفی آثار راه‌یافته به بخش‌های مختلف جشنواره، نمایش «شاماران» در سه بخش ویژه صحنه‌ای، بخش جایزه نمایشنامه‌نویسی و بخش سمینار پژوهشی این دوره از جشنواره حضور دارد. در بخش ویژه صحنه‌ای بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی نمایش «شاماران» به نویسندگی علی‌رضا داوری و کارگردانی ساسان شکوریان از استان خوزستان شهرستان بهبهان حضور دارد. در بخش جایزه نمایشنامه‌نویسی بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی، نمایشنامه «شاماران» به نویسندگی علی‌رضا داوری حضور دارد. در بخش سمینار بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی، مقاله پژوهشی «ساختارشناسی جنبه‌های نمایشی اسطوره شاماران با رویکرد تطبیقی ریشه‌یابی سرچشمه مشترک با اسطوره‌های مشابه» نوشته علی‌رضا داوری حضور دارد. پروژه نمایشی «شاماران» به همت موسسه جام هنر چهارسوا، آموزشگاه هنرهای نمایشی چهارسوا، گروه تئاتر ناب و گروه تئاتر آینه جنوب هرمزگان از فروردین ماه ۱۴۰۲ آغاز شده است و موفق شد با برنامه‌ریزی‌های انجام گرفته در سه بخش بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی ایران حضور داشته باشد.

ضرغامی:

الواح هخامنشی امسال برمی‌گردد

عزت‌الله ضرغامی گفت: طبق توافق آمریکایی‌ها زمینه بازگشت باقی‌مانده الواح هخامنشی مشخص شده است. باقی‌مانده الواح هخامنشی آرام آرام امسال به ایران برگردانده می‌شود. از ۱۷ هزار قطعه لوح هخامنشی که همچنان در اختیار مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو قرار داشت، ۳۵۰۶ لوح به ایران برگردانده شد. اکنون وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی گفته است که سرنوشت باقی‌مانده الواح هخامنشی در آمریکا امسال مشخص می‌شود. او از سفر کارشناسان میراث فرهنگی ایران در آبان‌ماه به آمریکا خبر داده و گفته است که زمینه بازگشت باقی‌مانده الواح هخامنشی مشخص شده است. عزت‌الله ضرغامی که در یک برنامه رادیویی سخن می‌گفت، با اشاره به دو اتفاق مهمی که برای میراث فرهنگی ایران رخ داده است؛ ثبت ۵۴ کاروانسرا در قالب یک پرونده در یونسکو و بازگشت ۳۵۰۶ لوح هخامنشی به ایران، اظهار کرد: درباره رویداد نخست این نکته حائز اهمیت است که ۵۴ کاروانسرا باهم ثبت جهانی شده‌اند

قدم‌های «بیمه» هنرمندان صنایع دستی در جاست؟

به صورت پراکنده مقصد متولیان امر بوده اما ماحصل تلاش‌ها حاکی از آن است که بالغ بر ۵۲۰ هزار هنرمند ایرانی، هنوز احتیاجاتی دارند که همچنان با نیم‌نگاه مدیران این حوزه رفع نشده است. فعالان و هنرمندان صنایع دستی در ایران، اغلب این سوال را در ذهن داشته‌اند که هنرشان در کدامین مرتبه از

صنایع دستی به عنوان یکی از غنی‌ترین هنرهای ایران زمین، هنوز در رسیدگی به موضوع «بیمه» به عنوان الفبای ابتدایی این جامعه چند هزارنفره در جا می‌زند؛ این در حالی است که انتظار می‌رود با حل مشکلات اینچنین برای این هنر سنتی چندهزارساله، اهداف و مطالباتی در افق دیدی گسترده‌تر در نظر گرفت.

صنایع دستی به‌خصوص از دوران کرونا به بعد هنوز به ایستادن کامل روی پای خود موفق نشده است. از همان زمان که ویروس مرگبار کرونا این هنر را تحت تأثیر قرار داد و چراغ بسیاری از کارگاه‌ها را خاموش کرد تا امروز که هزینه سرسام‌آور ورود مواد اولیه گریبان‌گیر فعالان این حوزه شده است، مضللات همچنان پیش پای هنرمندان صنایع دستی است. در چنین شرایطی حوزه بکر فعالیت هنرمندان صنایع دستی، این روزها بیش از هر زمان دیگری نیازمند مدیریت و همراهی کارشناسان مجرب است. پیگیری مطالبات هنرمندان صنایع دستی در این سال‌ها گاه

زمان، تحولی در معنای صنایع دستی به وجود آمده است. به‌عزم این افراد صنایع دستی در گذشته بخشی از زندگی روزمره را شکل می‌داده و صنعتگر، هم هنرمند بوده است و هم خالق؛ این در حالی است که اگر صنایع دستی وجه کاربردی خود را حفظ کرده بود، در نهایت به سوی نابودی می‌رفت، اما حالا در دنیای امروز دو بخش تولیدمحور صنایع دستی و بخش فرهنگ و نهادمحور آن از یکدیگر تفکیک نشده‌اند و در حقیقت به بخش نهادمحور آن کم‌توجهی شده است. کارشناسان از زاویه‌ای دیگر معتقدند که هنرمندان کمی هستند که به سراغ بخش نهادمحور صنایع دستی رفته و اغلب هنرمندان به فکر مسئله فروش هستند. پژوهشگران صنایع دستی گاه در نظرانی متفاوت، اظهار کرده‌اند که سطح مطالبات هنرمندان این حوزه محدود به دریافت غرفه‌های رایگان، برگزاری نمایشگاه‌ها و فروش آثار شده است؛ در حالی که با گسترده‌تر شدن افق دید و حضور تئورسین‌ها در زمینه صنایع‌دستی، می‌توان به مطالبات این حوزه جهت داد.

صنایع دستی را موجب شده و برخی تعابیر و موضع‌گیری‌ها را بعضا بر اساس خیال رقم زده است. اما اگر کمی به عقب برگردیم، آیا در ابتدای امر بستر مناسب آموزش و پرورش برای شکل‌گیری خلاقیت و رسیدن به نوآوری و اعتلای جایگاه صنایع دستی در سطح کشور به وجود آمده است؟ در شکل ایده‌آل انتظار می‌رود حوزه صنایع دستی و تولیدات مرتبط با آن، کلید حل بسیاری از انسدادهای اقتصادی باشند؛ این در حالی است که طبق سخن کارشناسان و آمار منتشرشده، در حال حاضر فاصله‌ی قابل توجهی با کشورهایی مانند چین، ترکیه و حتی کشورهای آسیای جنوب شرقی در این منظر وجود دارد. برخی کارشناسان صنایع‌دستی با تاکید بر مشکلات حوزه تولید، بر این باورند که برخلاف آنچه که بر سر زبان فعالان این حوزه است، صنایع دستی مشکل فروش ندارد و بیشتر در زمینه تولید دچار چالش است؛ در حقیقت مشکلاتی که در فرآیند شکل‌گیری اولیه محصول تا ارائه آن ایجاد می‌شود. آنها بر این باورند که با گذر